Một cõi Sen, một miền tỉnh thức

ISSN: 2734-9195 16:25 29/05/2026

“Sen đầu hạ IX” năm nay quy tụ 58 tác phẩm của 36 họa sĩ, như 58 cánh cửa mở vào những miền tâm thức khác nhau. Có sơn mài trầm mặc như tiếng chuông chùa ngân giữa chiều sâu ký ức...

Có những đêm tháng Tư Âm lịch, Hà Nội như chậm lại trong hương sen vừa hé. Gió đi rất khẽ qua phố Yết Kiêu, chạm vào ô cửa nhỏ của Art Space rồi ngân lên một tiếng chuông vô hình giữa lòng phố thị.

Triển lãm “Sen Đầu Hạ IX” không chỉ để xem tranh, mà như bước vào một miền thiền mộng - nơi ánh sáng biết thở, màu sắc biết tụng kinh và mỗi thanh âm đều vọng lên từ cõi tâm an tịnh.

Triển lãm "Sen Đầu Hạ IX" đã chính thức khai mạc vào tối ngày 24/05/2026 (ngày 08 tháng Tư Âm lịch) và diễn ra đến hết ngày 31/05 (15/04/Bính Ngọ) tại Art Space, số 42 Yết Kiêu, Hà Nội. Triển lãm do Ban Văn hóa Trung ương - Giáo

hội Phật giáo Việt Nam tổ chức, nhóm họa sỹ Phật tử Mặc Hương và các họa sỹ của Trung tâm UNESCO Mỹ thuật Hà Nội thực hiện.

Nghệ thuật Phật giáo thắp sáng cõi người

Trong lời phát biểu khai mạc đầy thiền vị, Thượng tọa Thích Minh Hiền - Phó Trưởng ban Thường trực Ban Văn hóa Trung ương - Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã nhắc lại bài kệ sâu sắc trong Kinh Hoa Nghiêm: *"Tâm như công họa sư, họa chúng chủng ngũ ấm, nhất thiết thế giới trung, vô bất tạo thị pháp".* Theo Thượng tọa, tâm con người chính là người họa sĩ tài hoa nhất, không vẽ bằng cọ màu trên giấy lụa hay khung toan, mà bằng tư tưởng, cảm xúc và nghiệp lực để tạo nên muôn hình của thế giới.

Từ một đóa hoa nhỏ bé, một gương mặt thoáng qua cho đến cả cõi nhân gian rộng lớn, tất cả đều là những bức họa do tâm thức con người tạo tác.

Trong cái nhìn của người nghệ sĩ phật tử, "nhất hoa nhất thế giới, nhất diệp nhất Như Lai", nên cây cọ và sắc màu không chỉ để sáng tạo cái đẹp, mà còn là phương tiện quán chiếu nội tâm, gửi gắm những điều thiện lành vào cuộc đời.

Thượng tọa nhấn mạnh, một nghệ sĩ chân chính không chỉ cần đôi tay tài hoa, mà còn phải nuôi dưỡng tâm hồn thanh tịnh, trái tim từ bi và đời sống tỉnh thức. Bởi khi tâm an định, nghệ thuật mới có chiều sâu; khi tâm hướng thiện, tác

phẩm mới đủ sức cảm hóa lòng người. Và khi nghệ thuật hòa cùng tinh thần giác ngộ, mỗi bức tranh sẽ trở thành một đóa sen thơm ngát, góp phần hoằng dương Chính pháp giữa cõi đời nhiều biến động.

“Sen đầu hạ IX” năm nay quy tụ 58 tác phẩm của 36 họa sĩ, như 58 cánh cửa mở vào những miền tâm thức khác nhau. Có sơn mài trầm mặc như tiếng chuông chùa ngân giữa chiều sâu ký ức; có sơn dầu rực rỡ như ánh sáng lan trên mặt hồ mùa hạ; có lụa mềm như hơi thở, thủy mặc bảng lảng như mây khói thiền môn. Từ tả thực chân phương đến đồng hiện huyền ảo, từ trừu tượng sâu lắng đến những biến hóa tự do, mỗi tác phẩm đều mang dáng dấp của một hành trình thiền định âm thầm mà bền bỉ.

Đặc biệt hơn, mùa sen năm nay còn đánh dấu chặng đường hai mươi năm hình thành và phát triển của nhóm họa sĩ Phật tử Mặc Hương (2006-2026). Hai thập kỷ trôi qua như một dòng chảy lặng lẽ nhưng bền bỉ của tâm huyết và đạo vị, nơi những người nghệ sĩ cùng nhau gìn giữ ngọn lửa sáng tạo trong tinh thần phụng sự, lấy nghệ thuật làm nhịp cầu nối cái đẹp với ánh sáng từ bi và trí tuệ của đạo Phật.

Lần đầu tham gia triển lãm, Tiến sĩ, họa sĩ Phan Thị Thanh Mai - Giám đốc Trung tâm UNESCO Mỹ thuật Hà Nội cho hay Trung tâm UNESCO Mỹ thuật Hà Nội mang tới 20 tác phẩm của 17 họa sĩ. Dẫu được thể hiện bằng nhiều chất liệu khác nhau, các tác phẩm đều gặp nhau ở một điểm chung: hướng về ánh sáng phật pháp. Riêng họa sĩ Phan Thị Thanh Mai giới thiệu tác phẩm “Giác ngộ phổ chiếu”, như một lời nguyện đẹp về ánh sáng của Đức Phật luôn soi rọi xuống nhân gian, nâng đỡ những tâm hồn thiện lành trên hành trình tìm về sự an yên.

Một cõi Sen, một miền tỉnh thức

Đến Triển lãm sen đầu hạ IX, người xem bắt gặp vẻ đẹp thanh khiết trong tranh màu nước "Chín rồng tắm Phật" của Đại đức Thích Từ Quảng; chiều sâu huyền nhiệm trong tác phẩm sơn dầu "Lục độ mẫu Tara" của họa sỹ Nguyễn Thị Nhàn (Pháp danh Pháp Lạc); tinh thần mạnh mẽ, khoáng đạt qua bức sơn mài trừu tượng "Thiên mã Hương Sơn" của họa sỹ Nguyễn Đức Quang (Pháp danh Quảng Thiện).

Bên cạnh đó là những sắc màu giàu năng lượng trong "Giác ngộ phổ chiếu" của họa sỹ Phan Thị Thanh Mai (Pháp danh Diệu Hoa); "Nhất niệm Bồ đề" của họa sỹ Trần Lưu Mỹ (Pháp danh Phúc Thiện); hay chiều sâu chiêm nghiệm trong "Liên hoa tâm" của tác giả Lương Duy, "Đại giác" của họa sỹ Huệ Khánh Hạnh, "Diệu pháp" của họa sỹ Nguyễn Trần Hoàng (Pháp danh Tâm Đạo)... Tác phẩm điêu khắc "Liên trì" của tác giả Lương Đức Hùng mang đến một điểm nhấn giàu tính tạo hình...

Không gian Sen đầu hạ IX không quá ồn ào của sắc màu, cũng không phô trương những hình khối cầu kỳ. Nó giống một tiếng chuông chùa ngân dài trong buổi hoàng hôn. Càng lắng nghe càng thấy sâu. Càng nhìn càng thấy tĩnh để người ta bước vào triển lãm bằng đôi mắt, nhưng rồi lại xem tranh bằng tâm thức.

Ở đó có “Chín rồng tắm Phật” của Đại đức Thích Từ Quảng, trong trẻo như giọt nước đầu nguồn. Những nét màu nước mềm mại chảy qua từng mảng sáng tối, như tiếng mưa rơi trên mái chùa đêm Phật đản. Hình tượng cửu long không chỉ là huyền tích linh thiêng, mà còn như dòng nước gột rửa bụi trần trong lòng người. Có những lúc đứng trước bức tranh ấy, ta tưởng nghe được tiếng chuông ngân nơi tâm thức, rất khẽ thôi mà vọng mãi không dừng.

Rồi “Lục độ mẫu Tara” của họa sĩ Nguyễn Thị Nhàn hiện ra như một miền huyền nhiệm. Sơn dầu loang ra từng lớp ánh sáng sâu thẳm, tựa bầu trời đêm đang ẩn

chứa vô lượng tinh tú. Tara không chỉ là hình tượng cứu độ, mà còn là hiện thân của lòng từ bi đi qua khổ đau của thế gian. Đức Phật từng dạy: “Hận thù diệt hận thù, đời này không có được. Từ bi diệt hận thù, là định luật ngàn thu.” Có lẽ vì thế mà ánh mắt Tara trong tranh vừa buồn, vừa sáng, vừa như đang ôm lấy tất cả những nỗi niềm nhân thế.

Đối lập với sự mềm mại ấy là “Thiên mã Hương Sơn” của họa sĩ Nguyễn Đức Quang, vẽ lên một sức mạnh khoáng đạt như mây ngàn gió núi. Sơn mài ánh lên sắc nâu trầm mặc, lúc như lửa cháy, lúc như khói thiền bảng lảng. Con thiên mã không chỉ đang phi giữa trời cao, mà đang phi qua mọi giới hạn của chấp niệm. Trong Phật giáo, con người đau khổ vì bị trói buộc bởi cái “ta”. Mà tự do lớn nhất lại là khi buông được cái tôi nặng nề ấy xuống. Buông xuống không phải là mất đi, mà là nhẹ đi để bay xa hơn.

Trong một góc khác của triển lãm, “Giác ngộ phổ chiếu” của họa sĩ Phan Thị Thanh Mai lại như một vùng sáng đang nở hoa. Ánh sáng trong tranh không chói chang mà dịu dàng, giống vầng trăng đi qua mặt hồ tĩnh lặng. Người xem bỗng hiểu rằng ánh sáng của Phật pháp không ở đâu ngoài sự tỉnh thức của chính mình. Chỉ cần một niệm thiện lành khởi lên, bóng tối trong tâm cũng bắt đầu tan.

Có người đứng rất lâu trước “Nhất niệm Bồ đề”. Chỉ một niệm thôi, mà có thể hóa giải muôn ngàn phiền não.

Đức Phật từng dạy rằng mọi pháp đều bắt đầu từ tâm. Một niệm sân si có thể thiêu rụi cả rừng công đức. Nhưng một niệm từ bi cũng có thể làm nở hoa cả một đời người. Bởi vậy, tu tập đôi khi không phải tìm kiếm điều gì quá xa xôi. Chỉ là học cách giữ tâm mình lặng như mặt nước giữa cơn gió lớn của cuộc đời.

Giữa không gian ấy, tác phẩm “Liên hoa tâm”, “Đại giác”, “Diệu pháp”… hiện ra như những khoảng lặng sâu hun hút. Có những bức tranh không kể chuyện bằng hình ảnh, mà kể bằng sự im lặng. Người xem càng đứng yên càng nghe rõ tiếng nói của nội tâm mình, có khi là tiếng của một nỗi đau cũ, có khi chỉ là một khoảng trống rất nhẹ mà bình yên.

Và rồi người ta dừng lại thật lâu trước hai tác phẩm sơn mài “Đại thủ ấn” và “Sen hạ” của họa sĩ Đặng Phương Việt. Sơn mài ánh lên như những lớp thời gian đang ngủ. Mỗi bàn tay trong “Đại thủ ấn” là một kết ấn của tâm thức. Những ngón tay mở ra như mây. Những khoảng sáng tối trong lòng bàn tay giống một cõi người đầy biến động. Và cái bóng - thứ tưởng chừng vô hình, nhưng lại hiện lên như một biểu tượng sâu xa của thân phận con người. Ai cũng có bóng, như ai cũng có nghiệp. Ta chạy đi đâu, cái bóng vẫn đi cùng. Ta che giấu thế nào,

tâm thức vẫn tự soi mình trong im lặng. Trò chuyện cùng tôi, hoạ sĩ Đặng Phương Việt nói về chữ “Không” trong Phật giáo, nhưng cái “Không” ấy không phải là hư vô, mà là sự rỗng rang để chứa đựng vô lượng. “Giống như bầu trời vì trống rỗng nên mới ôm được mây bay. Giống như lòng người khi buông bỏ được tham chấp mới có thể chứa nổi yêu thương. Trong tranh có mây. Mây trôi nhẹ như một đời người. Hợp rồi tan. Tan rồi hợp”, hoạ sĩ Đặng Phương Việt nói.

Mỗi nét cọ là một lời kinh

Giữa mùa đầu hạ, sen chưa nở rộ mà hương đã đầy trời. Hương sen mỏng như khói, nhẹ như một lời kinh chưa dứt. Những bức họa treo lặng lẽ trên tường, nhưng trong cái lặng im ấy lại có tiếng mưa rơi của vô thường, tiếng lá rụng của nhân duyên, tiếng bước chân người đi qua cõi tạm mà học cách quay về với chính mình. Người xem đứng trước tranh, tưởng như đứng trước một mặt hồ. Hồ không nói, mà bóng người tự hiện.

Có bức tranh ánh vàng như buổi Phật đản sinh. Có bức trầm mặc như tiếng mõ khuya chùa cổ. Có bức xanh sâu như đáy mắt của người đã đi qua khổ đau mà vẫn giữ được lòng từ bi với thế gian. Sơn mài lấp lánh như đêm sao. Lụa mềm như khói thiền. Thủy mặc loang ra từng khoảng tĩnh lặng, để người ta nghe rõ hơn tiếng thở của mình giữa cuộc đời xô động.

Ở nơi ấy, nghệ thuật không còn là sự phô bày tài hoa nữa. Nó trở thành một pháp môn. Bởi vậy, xem tranh ở “Sen Đầu Hạ IX” cũng là xem lại chính lòng mình.

Có lúc giữa không gian triển lãm, người ta chợt nghe tiếng chuông chùa vọng về từ rất xa. Không biết là tiếng chuông ngoài phố hay tiếng chuông trong tâm thức. Chỉ biết rằng khoảnh khắc ấy, bụi đời dường như rơi xuống nhẹ tênh. Những bon chen, được mất, hơn thua... bỗng giống một đám mây ngang trời, đến rồi đi, tan rồi hợp. Phật giáo vẫn thường ví đời người như giọt sương đầu cỏ: mong manh và long lanh, rồi tan biến rất nhanh khi mặt trời lên. Thế nhưng con người lại dành cả đời để níu giữ những điều vốn không thuộc về mình. Ta giữ tiền tài mà quên giữ sự bình an. Ta giữ danh vọng mà đánh mất lòng thanh thản. Ta đi rất xa ngoài cuộc đời mà chưa từng một lần đi sâu vào nội tâm.

Đức Phật nhìn một chiếc lá rơi mà thấy được vòng sinh diệt của vũ trụ. Con người cũng vậy. Từ đâu đến rồi sẽ về đâu - câu hỏi ấy theo nhân loại suốt bao đời. Nhưng có lẽ điều quan trọng nhất không phải đích đến, mà là ta đã sống thế nào trên đoạn đường ngắn ngủi giữa hai bờ sinh tử. Triển lãm “Sen Đầu Hạ IX” vì thế không đơn thuần là một cuộc trưng bày hội họa, mà đó là một cuộc hành hương của tâm thức, nơi nghệ thuật và thiền gặp nhau trong một hơi thở chánh niệm. Nơi mỗi nét cọ là một lời kinh, mỗi mảng màu là một tiếng chuông, mỗi bức tranh là một đóa sen nở lên từ bùn lầy nhân thế.

Đến đây để thấy người nghệ sĩ không chỉ vẽ bằng đôi tay, mà họ vẽ bằng những tháng năm quán chiếu nội tâm, vẽ bằng những đêm dài đi qua phiền não, vẽ bằng cả những lần học cách tha thứ cho đời và cho chính mình.

Đêm xuống dần ngoài phố Yết Kiêu. Ánh đèn vàng rơi lên bậc cửa Art Space như những cánh sen bằng ánh sáng. Người xem lặng lẽ bước ra khỏi triển lãm mà lòng vẫn còn nghe tiếng mõ xa xăm đâu đó. Tiếng mõ của vô thường. Tiếng mõ của tỉnh thức. Tiếng mõ nhắc con người rằng: Cuộc đời vốn nhiều bão động, nhưng nếu tâm an, nơi nào cũng là cõi Phật. Nếu lòng tịnh, mỗi bước chân đều nở sen vàng.

Đêm Hà Nội cuối tháng Năm, phố lên đèn như những dòng sao chảy xuống mặt đường. Sen đầu hạ vẫn thơm trong gió. Và đâu đó giữa không gian triển lãm, những bức tranh vẫn lặng lẽ phát sáng như những ngọn đèn thiền nhỏ bé. Ánh sáng ấy không chỉ soi lên toan vẽ, mà soi vào cõi người, để mỗi người khi bước ra khỏi phòng tranh, bỗng thấy lòng mình nhẹ hơn một chút, tĩnh hơn một chút và thương cuộc đời này nhiều hơn một chút.

Bài, ảnh: **Chu Minh Khôi**